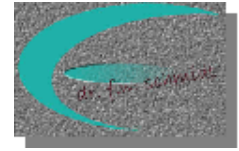

Reacties:

f.schmidt@wxs.nl

Histo-visie

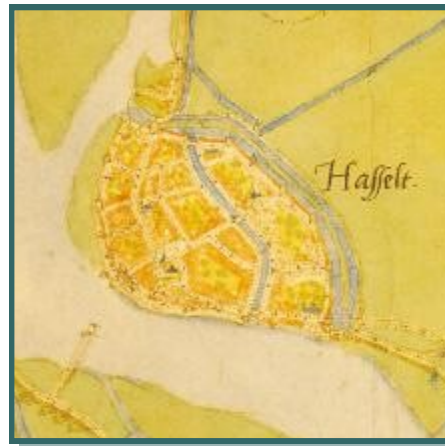
Een korte geschiedenis van het ontstaan van Hasselt

Hasselt heeft zijn ontstaan te danken aan de aanwezigheid van een langgerekt rivierduin langs het Zwarte Water. De hoogte ervan bedroeg ongeveer 1.60 meter NAP. De huidige Hoogstraat, de Ridderstraat en het Eiland zijn op dit duin aangelegd. Staande op de haaks op de beide laatstgenoemde straten uitkomende Heerengracht ziet men direct het hoogteverschil. Richting rivierduin loopt de gracht merkbaar op.

Duidelijk is dat dit duin een prima plek was om zich te vestigen. Daar was men niet alleen tijdens stormen veilig voor het wassende water, maar ook voor de vloed die als gevolg van de open verbinding met de Zuiderzee in Hasselt nog goed merkbaar was.

De eerste, nog bestaande vermelding van de nederzetting werd gedaan in 1227. Toen werd gesproken over Haslet. De eerste bewoning dateert ook uit het begin van de dertiende eeuw. Er zijn geen bewoningssporen van voor 1200

aangetroffen. Opgravingen toonden aan dat die eerste bewoners boeren waren. Met hun houten boerderijen vormden zij een kleine

nederzetting. In 1252 verwierf de plaats stadsrechten. Het aantal inwoners zal daarbij niet doorslaggevend zijn geweest. Wel het feit dat in de nabijheid van Hasselt in toenemende mate ontginningen plaats vonden. De nederzetting groeide daarmee meer en meer uit tot het economisch, juridisch, bestuurlijk en religieus centrum van het achterliggende ontginningsgebied.

Het verworven stadsrecht was een afschrift van dat

van Deventer. Daarmee kan Hasselt als dochterstad van Deventer betiteld worden. Ook binnen de Hanze, waar Hasselt deel van uitmaakte, werd ze als bijstad door de moederstad Deventer vertegenwoordigd. Door de verbeterde bevaarbaarheid van het Zwarte water nam na de dertiende eeuw de betekenis van Hasselt als handelsstad toe. Tot dan toe was de plaatselijke econo-

mie sterk agrarisch getint geweest. De bescheiden commercie bestond voornamelijk uit het verhandelen van het overschot van de landbouwproductie. In de veertiende eeuw vond verbreding ervan plaats met de handel in ossen en hout en de overslag van Bentheimer zandsteen. Mede daardoor ontwikkelde de plaats zich in de veertiende eeuw tot een volwaardige stedelijke kern.

De gunstige ligging van de

Bronnen:

stad bracht haar via de Vecht in aanraking met het economische achterland Bentheim en Twente.

Gelijktijdig vond ook uitbreiding van het landbouw-areaal plaats door de inpoldering van Mastenbroek (1364). De bevolking van de stad nam vanwege de ermee samenhangende economische voordelen - nog meer toe. Omstreeks 1500 telde de plaats 1.000 tot 1.100 inwoners. Een aantal dat tot eind achttiende eeuw ongewijzigd is gebleven. In de zestiende eeuw poogde Hasselt door het bouwen van een brug over het Zwartewater een betere verbinding met Mastenbroek tot stand te brengen. Door tegenwerking van de Zwollenaren, die het Zwartewater als hun eigen bezit beschouwden, moest men deze echter al snel weer afbreken. Pas in het begin van de negentiende eeuw kwam deze zo fel begeerde oeververbinding tot stand.

De woonkern groeide langzamerhand uit tot een grotere plaats. Ook qua stadsaanzicht veranderde er iets. Na een stadsuitbreiding in de veertiende eeuw kreeg de plaats een meer stedelijke uitstraling. De stad werd toen omgeven door grachten, wallen en muren. Muren die overigens eveneens als waterkering fungeerden.

Begin vijftiende eeuw vond een nieuwe uitleg plaats. Het proces van stadswording was toen afgerond. Zowel in juridisch, be-

stuurlijk, religieus en economisch opzicht kon toen van een volwaardige stad worden gesproken. Hasselt bezat toen alle potenties om zich verder te ontwikkelen. Door het graven van een nieuwe stadsgracht werden de ambities in daden omgezet. Hoewel in de vijftiende eeuw nog van groei kon worden gesproken, viel daarna de motor stil. Zowel in economisch als in religieus opzicht nam de stad in betekenis af. De ambities moesten worden bijgesteld. De verwachte bevolkingsgroei bleef uit. Omstreeks 1500 had de stad de grenzen van haar groei bereikt.

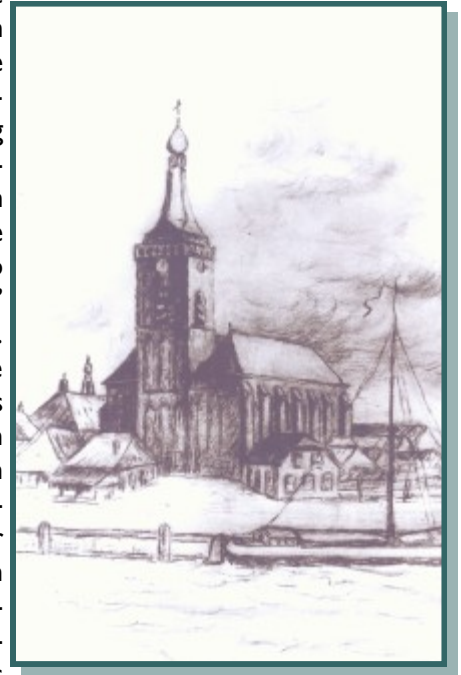
Ook in religieus opzicht nam de betekenis van de stad af. Door de hervorming verdween eind zestiende eeuw 'De Heilige Stede'. Daarmee verloor de stad ook de erbij behorende inkomsten. De vele uit de regio afkomstige bedevaarders deden de stad niet meer aan.

Tot 1672 bleef de stad echter een redelijk welvarende indruk maken. De Munsterse oorlog veroorzaakte echter zoveel schade dat de stad met schulden bleef zitten waarvan het ook in de achttiende eeuw zich niet wist te herstellen. De nijverheid, die sterk afhankelijk was van de turf, zakte in. Het aantal pannbakkerijen, brouwerijen en de vanwege milieu overwegingen buiten de stad gesitueerde kalkovens nam af. Alleen handel en verkeer handhaafden zich.

Voor een groot deel was dit te danken aan het feit dat via Hasselt de vele uit Westfalen afkomstige 'buitenlandse arbeidskrachten' hun weg naar Holland vonden. Hier scheepten zij zich in nadat ze nog even stiekem op de 'Heilige Stede' gebeden hadden. Het protestante stadje dat er alles aan had gedaan om op deze plek een knieval te verhinderen - zo had men er een mestvaalt van gemaakt en er secreten geplaatst - kon niet anders

doen dan dit zo verfoeide katholieke gebruik vanwege commerciële belangen oogluikend toe te staan.

In de tweede helft van de negentiende eeuw ontwaakte het stadje uit zijn diepe slaap. De industrie nam weer in betekenis toe. Op geestelijk gebied vond eveneens herstel plaats. Omstreeks 1900 wist de katholieke minderheid de 'Heilige Stede' nieuw leven in te blazen. Jaarlijks vond weer een processie plaats. Zij het - in het protestante Hasselt - natuurlijk achter de muren, zodat de rest van de bevolking er zich niet aan hoefde te storen.

Bronnen:

Schmidt, F.W., *Te late genodigd of in 't geheel vergeten. De positie van Hasselt en Steenwijk binnen het bestuur van het gewest Overijssel 1621 - 1795* (Kampen 2001) 13-18

Schmidt, F.W., *Hasselt handelsstadje in de schaduw van Zwolle*, in: *OHB 122* (Zwolle 2007) 94-100

Meer over de historie van Hasselt weten of zien

www.schmidtplanet.info